

Шекера Петро Іванович,

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9886-0495>,

науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: shekerapt@nbuv.gov.ua

Репресована україномовна літературна періодика в колекції НБУВ «Реабілітована література» як надбання держави

Великий пласт в колекції Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) «Реабілітована література» займають журнали та продовжувані видання літературного змісту. Неабиякий інтерес викликає у користувачів саме ті назви з номерами або випусками, які були вилучені назавжди з полиць фондосховища і переміщені до спецфрнду найбільшої книгозбірні України. Подано розгляд окремих журнальних видань, доступ до яких було здійснено після надходження з полиць фонду спеціального зберігання. На всі назви журналів створено бібліографічні записи в електронному каталозі (ЕК) для широкого загалу користувачів через міжнародну мережу. Всі реабілітовані журнали зайняли почесне місце на полицях книгосховища НБУВ, як національний скарб України.

Ключові слова: репресовані журнали, реабілітована літературна періодика, історіографія, електронний каталог журналів і продовжуваних видань НБУВ.

Сьогодення вимагає від бібліотек подати інформацію для користувачів про видання, які знаходяться на полицях книгосховищ по-сучасному, користуючись всесвітньою мережею. Актуальність даного наукового дослідження реабілітованої періодики літературного змісту з колекції «Реабілітована література» полягає у тому, щоб користувачі НБУВ мали змогу отримати необхідну інформацію про наявність таких унікальних видань, які були вилучені з фондосховища Бібліотеки за радянські часи..

Серед репресованої україномовної періодики літературного змісту є видання, в яких були вилучені лише номери та випуски, наприклад: «Вістник», «Дукля», «Літературна Одеса», «Літературний архів», «На чатах». Є також журнали такого ж змістового накопичення, які були повністю прибрані з полиць книгосховища, а також вилучені з усіх карткових каталогів. Це видання з різних регіонів України і дати виходу їх в друк також різний. Такі журнали, як: «Авангард», «Заклик», «Золотий перстень», «Литературный Донбасс», «Літературно-критичний альманах», «Харків».

“Авангард” – альманах пролетарських митців об'єднання “Нова генерація”. Виходив у Києві за редакцією Гео Шкурупія, свідчив про незгоди з харківською групою, яку очолював Михайль Семенко. Вийшло два номери (січень, квітень 1930), готувався, але не вийшов третій (жовтень 1930). У передмові до першого випуску мовиться, що київська група «Нова генерація», яка стоїть на засадах панфутуристичної системи та входить у Всеукраїнську спілку комуністичної культури (ВУСКК), «розпочинає активну роботу в Києві». Друкувалися теоретичні статті Гео Шкурупія та О. Полторацького, нариси О. Влизька, вірші М. Булатовича, І. Маловічка, Ю. Палійчука, кіносценарій Олександра Довженка «Земля», проза В. Петрова, статті К. Малевича, О. Перегуди, О. Третьякова — все у дусі настанов «лівого фронту» мистецтва, декларуючи, що «Авангард» пов'язує «деструктивний процес у мистецтві з процесом конструктивним, що розпочався».

Одним з відомих на той час масових робітничих журналів вважається часопис «Заклик», який виходив у Харкові. Це літературно–художнє видання, яке було Органом ВУРПСу та Оргкомітету СРПУ. Зміст журналу вміщує поетичні та прозові надбання тогочасної України, спрямовані на робітничий клас, який був «гегемоном революції». Вийшло всього три номери видання за 1933 р. Авторами номерів видання були відомі українські письменники і поети. Серед низки авторів публікацій варто відмітити Миколу Хвильового, Майка Йогансена, які були репресовані в 1930-х роках. Заклик робітничого класу до літератури на Україні безумовно збагатив радянську літературу.

На час видання деяких журналів територіально це не була територія України. Приклад: журнал «Золотий перстень», який виходив у Львові. Варто зупинитися на цьому літературно-художньому ілюстрованому часописі «Золотий перстень». Журнал виходив у 1944 р. у Львові українською мовою (усього 2 числа). Публікував літературні твори, поетичні переклади з німецької мови, аналітичні статті. Серед авторів – М. Зеров, Л. Дзбанівський, В. Лірник, О. Раєвський та ін. Головний редактор – І. Кармалюк. Автор публікацій Микола Зеров – український поет, літературознавець, перекладач, літературний критик, полеміст, професор, лідер «неокласиків». Був одним з представників «Розстріляного відродження».

«Літературно-критичний альманах» вийшов 1918 р. у Києві. Укладений літературно-мистецькою групою символістів «Біла студія». Редактор видання – Я. Савченко. Вміщено поезії Д. Загула, Я. Савченка, О. Слісаренка, П. Савченка, М. Терещенка та ін.; цикл поезій «Енгармонійне» П. Тичини і футуристичні вірші М. Семенка («Вінок тремтячий» та ін.), що засвідчило прагнення видавців вийти за межі «чистого» символізму. Надруковано «Театральний лист» Леся Курбаса – програму діяльності «Молодого театру». Альманах – свідчення 2-го етапу символістичного руху в українській літературі з дещо відмінними стильовими акцентами; не відзначається цільністю ідейно-естетичне спрямування: опубліковано різкий виступ проти кумирів модернізму (ст. «Творчість Чупринки» Я. Савченка) та матеріал на захист естетизму в мистецтві (ст. «Шукання» Д. Загула). Одним з представників української інтелігенції, якого було репресовано і знищено був Лесь Курбас. Він був українським режисером, актором, теоретиком театру, представником «Розстріляного відродження», жертвою сталінських репресій.

Також до числа репресованих періодичних видань варто Літературно-художній альманах Донецької організації Союзу радянських письменників України «Литературный Донбасс» виходив в середині XX ст. в місті Сталіно (сучасний Донецьк). Зміст публікацій різнобічний, проте все спрямоване на прославлення вождя Сталіна, більшовицької партії, робітничого руху тощо. Поетичні

та прозові твори тогочасних авторів возвеличують соціалістичну державу, Сталіна, робітничий клас.

Після закінчення другої світової війни відбудова народного господарства не відразу дала можливість налагодити літературне життя, багато літераторів переїхало до Києва, який був столицею радянської України. Яскравим представником повоєнного літературного життя сходу України був літературно-художній альманах «Харків». Часопис був заснований у 1952 р. і видавався до 1955 року. У 1956 р. його заступив журнал «Прапор», з 1991 р. відомий як «Березіль». Поетичні та прозові твори, які були опубліковані в журналі «Харків» містили характерний зміст – прославляння великого вождя «всіх часів і народів», тому всі номери видання тих років були вилучені після розвіювання культу особистості Сталіна.

Всі періодичні видання з колекції «Реабілітована література» поступово вносяться до електронного каталогу журналів та продовжуваних видань НБУВ. Поступово всі видання скануються та оцифровуються і користувач має змогу переглянути не лише всі назви і номери репресованих журналів, збірників, щорічників, а також зміст в сучасному електронному форматі. Всі серіальні видання колекції мають неабияку цінність для спеціалістів і просто для тих, хто цікавиться історією нашої держави.

Бібліотека сучасності повинна надавати інформацію не лише з електронного каталогу про наявність назви літератури, яка необхідна користувачеві, а і також подавати зміст видань, які мають історичну цінність і є надбанням України. З цією ціллю в НБУВ оцифровується періодика літературного українського мовного змісту з колекції «Реабілітована література».

Petro Shekera,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9886-0495>,

Researcher,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: shekerapt@nbuv.gov.ua

Repressed ukrainian-language literary periodics in the collection of the VNLU "Rehabilitated literature" as the state's acquisition

A large part of the collection of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (VNLU) "Rehabilitated Literature" is occupied by magazines and continuing editions of literary content. Of great interest to users are precisely those titles with numbers or issues that were permanently removed from the shelves of the fund storage and transferred to the special fund of the largest book collection in Ukraine. A review of individual magazine editions is presented, access to which was made after receipt from the shelves of the special storage fund. Bibliographic records have been created for all magazine titles in the electronic catalog (EC) for a wide range of users via the international network. All rehabilitated magazines have taken an honorable place on the shelves of the VNLU book storage, as a national treasure of Ukraine.

Keywords: repressed magazines, rehabilitated literary periodicals, historiography, electronic catalog of magazines and continuing editions of the VNLU.